

Beni Dhomi

“Dirigenten moeten de kar niet trekken”

Beni Dhomi is dirigent, muziekonderzoeker en fervent voorstander van democratische koren. De zangers moeten alles zelf regelen, de dirigent is er alleen om te dirigeren. Om dat te bereiken bedacht hij de methode ‘Muziek Dimensies’.

“**A**ls een koor afhankelijk is van een dirigent, kunnen dingen gaan wringen. Ook maak je zo niet optimaal gebruik van ieders talent – en dat werkt nu juist stimulerend.” Beni kwam in 1991 vanuit Kosovo naar Nederland en heeft hier inmiddels een gezin. Hij dirigeert vele projecten: van opera tot symfonie, van musical tot gospel, van orkest tot koor, van amateurs tot beroepsmusici. In november staat hij voor de opera en het philharmonisch orkest van Kosovo en in december gaat hij naar Albanië om een orkest te dirigeren bij een reünie van een rockband die dertig jaar samen was. In Nederland dirigeerde hij de gospelkoren Sound of Evidence in Oldenbroek en Share in Emmen. Hij was het langst bij Share; daar heeft hij dan ook zijn methode met veel

resultaat kunnen invoeren. Hoe die werkt, komt verderop aan bod.

Alles samen doen

Eerst komen we terug op Beni's stokpaardje: de rol van de dirigent. “Een dirigent moet dirigeren. Repertoire kiezen moet een commissie doen, net als pr of uitvoeringen organiseren. De dirigent kan natuurlijk wel sturen, maar verder niet. Dan krijg je ook het grootste draagvlak. Soms gaan dingen wat langzamer, maar het resultaat is beter en heeft langer effect.” Beni vindt dat de dirigent dienstbaar moet zijn aan het koor. “Ik heb niets met dirigenten die zichzelf belangrijk vinden en druk doen. Het publiek komt niet voor de dirigent, maar komt luisteren en kijken naar het koor. Reacties van het publiek

moeten over het koor gaan.” Opvallen doe je alleen maar als het echt moet, vindt Beni. “Dan is het effect groter.” Die dienstbaarheid trekt hij ver door: hij vindt zelfs dat de smaak van de dirigent niet ter zake doet bij de repertoirekeuze. “Als een koor een bepaald lied aandraagt, moet je dat initiatief alleen maar omarmen en verder aanmoedigen. Ja, dan komt het weleens voor dat jij dat misschien leuk of mooi stuk vindt.” De methode die Beni Dhomi bedacht, past geheel binnen dit gedachtegoed: “Het hele koor doet alles samen, net als in een gezin.” Dus ook repertoire opbouwen en concerten plannen.

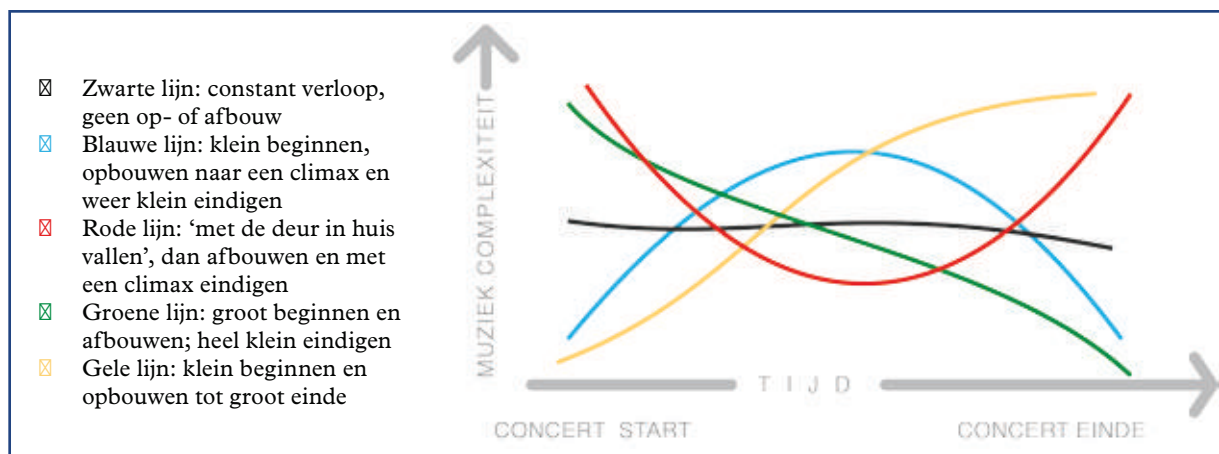
‘Muziek Dimensies’

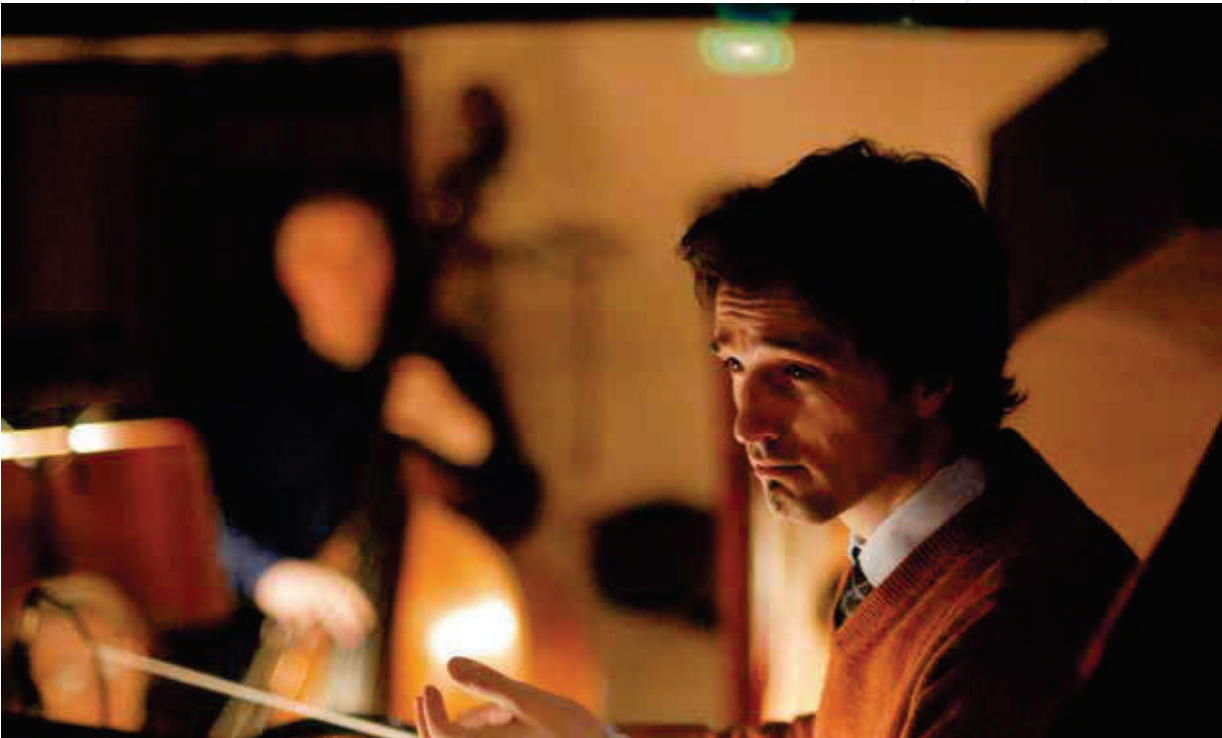
Maar wat is nou die methode? Hoe werkt die dan? “Met *Muziek Dimensies* kan je als vereniging je concertprogramma en repertoire professioneel opbouwen. Iedereen kan dat leren, als je maar deze methodiek gebruikt; dat is te doen in vijftien minuten.” Beni’s methode geeft handreikingen om de bladmuziek zó te kiezen en te beheren, dat je makkelijk een concert kunt plannen. Je ordent je materiaal op onder andere tempo, taal, titel, emotionele lading, begin- én eindtoonsoort, periode (renaissance, twintigste eeuw), feestsoort, leeftijd (kinderen, volwassenen), orkestratie, populariteit en moeilijkheidsgraad. Dat zijn de dimensies uit de methode. Beni legt uit: “Je begint met de vraag: wat voor optredens hebben we? Wat voor soort? Bij Share waren het kerkoptredens, die je kon splitsen in kinder-, jeugd en gewone diensten, en trouwerijen. Dan volgt de vraag: wat wil je nog meer? Share wilde een keer een musical doen; meer theater. En optreden buiten de kerk. Vervolgens inventariseer je je repertoire. Dat was vooral old gospel. Je ziet dan al, zonder de methode te gebruiken, dat je opwekkingsliederen voor kinderen en psalmen voor de gewone diensten kan toevoegen.” Daarna zet je alles in een duidelijk schema. Je ordent je materiaal op tempo, taal en andere dimensies die voor jouw koor relevant zijn. Het enige waar de dirigent voor nodig is, is de moeilijkheidsgraad bepalen.

Waarom zou je dit gebruiken? Je kunt toch met logisch nadenken al snel zien hoe divers je repertoire is en hoe je slim een programma in elkaar zet? “Ja,” zegt Beni, “dat klopt. Maar het handige is: het regelt het logische denken voor typen mensen en typen koren. Je krijgt dus een eenduidig resultaat dat iedereen begrijpt. En je wil niet afhankelijk zijn van mensen die iets meer van muziek weten. Je wil nu juist dat alle koorleden in staat zijn een goed

repertoire op te bouwen dat bij het koor past en dat iedereen een goede programmaopbouw kan maken. Bovendien is de methode ook handig voor mensen met meer muziekkennis, want je ziet in één oogopslag wat je hebt en wat je mist.” Je kunt er, zoals gezegd, ook snel een programmaopbouw mee maken. Als je een grafiek maakt en daarbij intensiteit, emotie en tempo afzet tegen de tijd (concertduur), kan je een concert op drie basismanieren opbouwen. Een concert kan constant verlopen, zonder op- of afbouw (de zwarte lijn), het kan groot beginnen en afbouwen (groen) of andersom – je begint klein en eindigt groot (geel). Twee varianten daarop zijn ook nog mogelijk. Je kunt klein beginnen, naar een climax werken en weer klein eindigen (blauwe lijn) of je doet het andersom. Je valt met de deur in huis, bouwt af en gaat daarna naar een climax (rood).

Stel dat je een concertprogramma wil maken waarbij alle nummers in elkaar doorlopen qua tempo en toonsoort, en dat de opbouw van klein en rustig naar een climax toe werkt. Dan sorteer je je repertoire op de dimensie 'toonsoort'. Stel, je hebt drie liederen: lied 1 begint in a-klein en eindigt in A-groot. Lied 2 staat volledig in A-groot en lied 3 begint in d-klein en eindigt in a-klein. De volgorde wordt dan: 3, 1, 2, want ze lopen dan het meest logisch in elkaar over: van d naar a naar A.

Open en eerlijk

Om nog even door te gaan op Beni's koorvisie: "De beste koren bestaan uit mensen die heel verschillende dingen kunnen en het is voor iedereen ook het leukst als hun talenten worden benut. Niet iedereen hoeft goed te kunnen zingen; regelen, sjouwen en pr zijn ook belangrijk. En die taken moet je eigenlijk per maand of per project vastleggen, zodat iedereen fris blijft. Sommige koorleden willen alleen zingen en verder niets – dat is óók goed. En je moet ook open en eerlijk feedback kunnen geven aan elkaar." Een mooi voorbeeld komt weer van gospelkoor Share, waar maar één solist was. "Niet handig", vond Beni. Bovendien waren er vast nog wel

anderen die ook eens een solo wilden zingen. "Als we een nieuw stuk kozen, konden mensen zich opgeven als solist. Ze oefenden thuis en zongen de week erna voor. Dan koos het koor de solist bij dat stuk. We gaven eerlijk feedback. Er zaten behalve goede zangers ook mensen bij die niet geschikt waren, maar ook mensen bij wie het er op dit moment nog niet uitkwam. Hen adviseerde ik dan zangles te nemen en het bij een volgend stuk nog eens te proberen. Zo kreeg iedereen verschillende kansen, hadden we na verloop van tijd maar liefst zeven solisten én een veilige, open werksfeer waarin iedereen zich vol inzette om het beste resultaat te bereiken." Een ander voorbeeld van koordemocratie is de musical *Jesus, Son Of God* die Share wilde uitvoeren. Meer theater en een stuk buiten de kerk, zoals hun wens was. Met liveband en solisten uit het koor – geen ingehuurde externe muzikanten. Het origineel was Engels, maar het koor en het publiek zijn Nederlands. Beni vond het logischer om de teksten aan te passen. Het koor heeft de teksten helemaal zelf hertaald. "Het resultaat was verbluffend. Dat had ik nooit zelf zo kunnen doen. Ik stuurde hooguit soms wat bij, maar de rest hebben de zangers gedaan. We waren van plan om één uitvoering te doen, maar uiteindelijk hebben we dit stuk meerdere keren uitgevoerd, zowel in kerken als daarbuiten."

Zelf aan de slag

De methode is een denkwijze; het is niet een bepaald gereedschap zoals een kubus, een bal of een boek. Het is dus niet te koop. Maar het goede nieuws: je kunt het gewoon in Excel opzetten. Beni Dhomi heeft op zijn website (www.dhomi.nl) als voorbeeld een spreadsheet gezet. Iedereen kan het downloaden, onder het tweede blok met een artikel getiteld 'Muziek Dimensies Methodiek'. Hiermee kun je zijn methode meteen in de praktijk brengen. Binnen vijftien minuten.

Dirigent die wél de kar trekt

Er zijn natuurlijk dirigenten die wél vinden dat zij de kar moeten trekken. Zij hebben er immers voor doorgeleerd, dus zij weten wat goed is voor koor en zangers. Stel dat jouw koor zo'n dirigent heeft en je deze methode wil gaan gebruiken, hoe doe je dat dan? Beni: "Met deze methode kan je juist wél over een dominante dirigent heen stappen, zonder dat die bang hoeft te zijn dat zijn of haar positie verslechtert, hij of zij kennis niet meer kan doorgeven of dat het resultaat minder wordt. Het kan alleen maar beter worden, omdat het draagvlak groter wordt, doordat je ieders talenten en wensen optimaal benut, dus ook die van de dirigent."